Marijana Vidić Poleto[1], Mihaela Blažinkov[1], Dinko Zima[1], Ljiljana Božić Ostojić[1] ***Stručni rad***

Ruralni turizam kao model za održivi razvoj Slavonije

Sažetak

Održivost ruralnog turizma temelji se na očuvanju lokalnih i kulturnih resursa. Ruralni turizam u Slavoniji sve se više prepoznaje kao sredstvo za uravnotežen i dugoročno održiv razvoj regije, čije su glavne značajke očuvana priroda, raznolika kulturna baština i bogata tradicija. Njegovim razvojem potiče se gospodarstvo, stvaraju nova radna mjesta te se revitaliziraju naselja pogođena demografskim i ekonomskim slabljenjem. Strateškim ulaganjem u obrazovanje, turističku infrastrukturu i promociju, Slavonija može izgraditi snažnu poziciju kao autentična ruralna destinacija. Agroturizam, ekoturizam i tematska etno-sela omogućuju posjetiteljima doživljaj lokalnog načina života, a ujedno osnažuju domaće proizvođače i obrtnike. Praksa održivog poslovanja uključuje korištenje i promidžbu lokalnih prehrambenih proizvoda, očuvanje tradicijskih znanja i običaja. Uz lokalnu gastronomiju, atraktivne manifestacije, lovni turizam i zaštićena prirodna područja, dodatno obogaćuju turističku ponudu i potiču gospodarsku aktivnost. Razvoj smještajnih objekata u obliku obiteljskih domaćinstava omogućuje dulji boravak gostiju i širu društvenu korist za lokalnu zajednicu. Održiv razvoj ruralnog turizma u Slavoniji zahtijeva koordiniranu suradnju između ključnih dionika – lokalne samouprave, privatnog sektora, obiteljskih gospodarstava i stanovništva. Uz odgovorno planiranje i racionalno upravljanje resursima, moguće je osigurati ravnotežu između rasta i očuvanja, čime ruralni turizam postaje stabilan model budućeg regionalnog razvoja. Cilj istraživanja u je analizirati značaj ruralnog turizma za održivi razvoj Slavonije s posebnim osvrtom na njegov utjecaj na lokalnu zajednicu, očuvanje kulturne baštine i zaštitu prirodnih resursa.

Ključne riječi: *ruralni turizam, održivi razvoj, Slavonija, kulturna baština*

Uvod

Ruralni turizam predstavlja jedan od ključnih pokretača održivog razvoja ruralnih područja, posebice u regijama poput Slavonije, koja obiluje prirodnim bogatstvima, kulturno-povijesnim naslijeđem i tradicijskim načinom života. Iako je istočni dio Hrvatske povijesno poznat po poljoprivrednoj proizvodnji, dugotrajni demografski pad i ograničene gospodarske prilike nametnuli su nužnost diverzifikacije lokalnih ekonomija (Boflek i sur. 2014). U tom kontekstu, ruralni turizam sve se više ističe kao održiv model razvoja koji može osigurati ekonomski opstanak lokalnih zajednica, očuvanje kulturne baštine i zaštitu prirodnih resursa. Koncept održivosti podrazumijeva ravnotežu ekonomskih koristi, ekološke zaštite

1 ***Marijana Vidić Poleto****, izv. prof. dr. sc.* ***Mihaela Blažinkov****, doc. dr. sc.* ***Dinko Zima****,* ***Ljiljana Božić Ostojić****, dipl. ing., v. pred., Sveučilište u Slavonskom Brodu, Biotehnički odjel, 108 brigade ZNG 20, 35000 Slavonski Brod, Hrvatska*
Autor za koresponednciju: ***mblazinkov@unisb.hr***

i društvene kohezije, a ruralni turizam izravno podupire takvu sinergiju jer gospodarski osnažuje lokalno stanovništvo i potiče očuvanje kulturno-povijesnoga identiteta.

Slavonija ima potencijal za razvoj turističkih sadržaja zahvaljujući autentičnoj gastronomiji, vinskim rutama, očuvanim etno-selima, brojnim manifestacijama koje njeguju stare običaje te prirodnim dragocjenostima poput Parka prirode Papuk i riječnih krajolika Save, Drave i Dunava. Bogatstvo postojećih prirodnih resursa omogućuje stvaranje diferencirane ponude koja posjetiteljima nudi uvid u tradicijsku arhitekturu, narodne nošnje, tamburašku glazbu i gastronomske specijalitete poput kulena, šunke, čobanca i fiš-paprikaša. Turizam na taj način postaje alat za reafirmaciju lokalnog identiteta, a ujedno pruža tržišne poticaje za revitalizaciju starih zanata, među kojima se izdvajaju lončarstvo, tkanje i kovački obrt. Uz kulturnu dimenziju, ruralni turizam Slavonije uključuje i snažnu ekološku komponentu. U sklopu ekoturizma nastaju mreže biciklističkih i pješačkih staza, edukativni kampovi, odnosno aktivnosti koje minimalno opterećuju okoliš i pozicioniraju prirodne resurse kao ključni dio doživljaja destinacije. Istodobno se ostvaruje sinergija turizma s poljoprivredom jer brojni agroturistički objekti posjetiteljima nude proizvode vlastitih gospodarstava, čime se skraćuje opskrbni lanac i smanjuje ekološki otisak. Ruralni turizam ima preduvjete kao model za revitalizaciju Slavonije uz uvjet da se provodi kroz participativno planiranje i suradnju lokalnih vlasti, poduzetnika, poljoprivrednika i stanovnika. Sustavno upravljanje resursima, poticanje inovativnih poslovnih modela i promicanje održivih praksi stvaraju preduvjete za uravnotežen rast u kojem gospodarski napredak ne dolazi na štetu okoliša ni kulturne baštine. Međutim, unatoč njegovim prednostima, razvoj ruralnog turizma nailazi na brojne prepreke.

Nedovoljna vidljivost destinacije u turističkim kanalima, slab razvoj prometne i komunalne infrastrukture, nedostatak kvalificirane radne snage te slaba povezanost sa strateškim turističkim regijama ograničavaju puni doseg ovoga potencijala. Za ostvarenje konkurentnog i održivog ruralnog turizma potrebno je uložiti napore u jačanje promocije slavonske ponude na nacionalnom i međunarodnom tržištu, modernizaciju infrastrukture, poticanje inovativnih poslovnih modela i kreiranje atraktivnih turističkih proizvoda temeljenih na lokalnim posebnostima (Grgić i sur. 2017). Time bi se regiji omogućio razvoj diferencirane ponude koja bi privukla posjetitelje različitih interesa – od ljubitelja prirode i kulture do gastronomskih entuzijasta i rekreativaca. Ruralni turizam, kao sinergija gospodarstva, tradicije i ekologije, ima potencijal postati stabilan razvojni model koji će Slavoniji vratiti gospodarsku dinamiku, osnažiti lokalne zajednice i potaknuti pozitivne demografske pomake. Cilj istraživanja je analizirati značaj ruralnog turizma za održivi razvoj Slavonije s fokusom na ekonomske, društvene i ekološke aspekte razvoja ruralnog turizma. Svrha istraživanja je pružiti uvid u mogućnosti daljnjeg razvoja ruralnog turizma u Slavoniji te istaknuti njegove prednosti i izazove u kontekstu održivog razvoja.

Koncept, oblici i obilježja ruralnog turizma

Ruralni turizam oblikuje se kao oblik selektivnog turizma koji se odvija isključivo u seoskim područjima, temeljen na aktivnostima koje valoriziraju prirodne resurse, kulturno-povijesnu baštinu i svakodnevni život ruralnih zajednica (Ružić, 2009; Grgić i sur.2017). Za razliku od standardnih modela masovnog turizma, on teži promicanju autentičnih iskustava, neposrednog kontakta s lokalnim stanovništvom te održivog korištenja prostora i resursa (Grgić i sur.2017; Đorđević i Dražić, 2021). Interes suvremenih turista je boravak u

prirodnom okruženju, sudjelovanje u seoskim poslovima, degustacija lokalnih proizvoda i upoznavanje tradicijskih praksi koje svjedoče o identitetu i kontinuitetu ruralnih sredina (Baćac 2011). Zahvaljujući toj interakciji između posjetitelja i lokalne zajednice, ruralni turizam ima potencijal značajno doprinijeti gospodarskom i društvenom razvoju sela, osobito kroz otvaranje dodatnih izvora prihoda, očuvanje nematerijalne baštine te jačanje lokalnog poduzetništva (Grgić i sur. 2017). Ujedno se potiče demografska stabilizacija i zadržavanje mladih kroz mogućnosti samozapošljavanja i angažmana u turizmu.

Unatoč tome što se ponekad primjenjuju urbani upravljačke modeli ili se primjenjuje moderan dizajn smještajnih objekata, njegova je bit u ruralnom ambijentu i aktivnostima koje vjerno odražavaju lokalni krajolik, povijesno nasljeđe i kulturni identitet (Geić, 2011). Iz takvog modela, ruralni turizam može postati značajan model za gospodarski i društveni napredak sela, ali samo pod uvjetom da se strateški osmišljava i vodi; u suprotnome, postoji opasnost od pretjerane komercijalizacije i ekološkog pritiska. U središtu koncepta je valorizacija prirodnih, kulturnih i tradicijskih resursa kroz održivi razvoj, pri čemu se nastoji unaprijediti ekonomski položaj lokalnoga stanovništva i očuvati autentične vrijednosti zajednice (Bartolucci, 2013). Uspješan model zahtijeva duboku integraciju turizma s poljoprivrednom proizvodnjom kao osnovnom djelatnošću ruralnog prostora, prirodnim okolišem i aktivnom participacijom domicilnog stanovništva. Stoga, boravak gostiju na selu obuhvaća širok raspon djelatnosti – od agroturizma i ekoturizma do avanturističkih programa i kulturnih ruta – sve s naglašenim kriterijima održivosti i autentičnosti (Geić, 2011). Povezanost s poljoprivredom kroz pripremu lokalnih jela jedna je od njegovih temeljnih odrednica (Blažević, 2007). Agroturizam, kao podvrsta ruralnog turizma, posjetiteljima omogućuje sudjelovanje u sezonskim poslovima poput branja voća ili izrade vina, stvarajući doživljaj koji diversificira prihode seoskih domaćinstava (Blažević, 2007; Ružić 2009; Tubić 2019). Ekoturizam, također uključen u navedeni koncept, oslanja se na odgovorno korištenje prirodnih resursa i edukaciju gostiju o važnosti očuvanja okoliša, čime dodatno podupire održivost destinacije (UNWTO, 2024). Kroz pješačke i biciklističke rute, turisti upoznaju pejzaže. Promatranje divljih životinja i autohtone flore, posjeta parkovima prirode, vođene ture, edukativne radionice produbljuju razumijevanje biološke raznolikosti kao i značaj njihovog očuvanja za sadašnje i buduće generacije (Klarić i Gatti, 2006; Ćorluka i sur. 2013). Ruralni turizam ima izrazitu ulogu u očuvanju kulturnog identiteta i nematerijalne baštine lokalnih zajednica, čime ne doprinosi samo turističkoj ponudi, već i jačanju osjećaja pripadnosti i kontinuiteta među stanovništvom (Čavlek i sur., 2011). Aktivnosti poput boravka u tradicionalnim kućama, sudjelovanja u radionicama starih zanata – primjerice lončarstva, tkanja ili kovanja, uključivanja u lokalne manifestacije omogućuju posjetiteljima autentičan doživljaj svakodnevice ruralnih sredina (UNWTO,2024). Navedenim pristupom, kulturna baština ne ostaje izoliran muzejski artefakt, već sastavni respektabilni dio suvremenog društvenog i ekonomskog života zajednice (Zhao i sur., 2021;). Sastavni dio ruralnog turizma je avanturistički i rekreativni oblik turizma koji na ruralnom prostoru pružaju konjički i sportsko-rekreativni sadržaji, kampiranje i planinarenje, lovni i ribolovni sadržaji (Baćac, 2011; Čorak, 2011; Đorđević i Dražić 2021)

Održivim modelima upravljanja kulturnim resursima putem turizma omogućuje se ekonomsko jačanje lokalnih zajednica, bez gubitka njihove povijesne i identitetske autentičnosti (Svržnjak i Kantar , 2015; Trung i Mohanty 2023). Ruralni turizam, stoga, ne djeluje samo kao sredstvo kulturne revitalizacije, već i kao katalizator gospodarskog razvoja, nudeći alternativne izvore prihoda i smanjujući oslanjanje na tradicionalne, često nesig-

urne, sektore. Otvaranjem novih radnih mjesta, poticanjem lokalnog poduzetništva i povećanjem životnog standarda, turizam doprinosi višedimenzionalnoj transformaciji ruralnih prostora (Čavlek i sur., 2011; Grgić i sur. 2017). Društveni učinci ruralnog turizma osobito se očituju u jačanju socio-kulturnog kapitala lokalnih zajednica koje, kroz turističku valorizaciju vlastite baštine, razvijaju osjećaj ponosa i pripadnosti. Ideja idealizirane ruralnosti time prestaje biti isključivo turistički konstrukt i postaje stvarna razvojna osnova za lokalnu obnovu. Paralelno s time, osnivanje turističkih sadržaja pridonosi revitalizaciji lokalnih usluga, uvode se novi sadržaji i povećava dostupnost osnovnih usluga, što poboljšava svakodnevni život lokalnog stanovništva (UNWTO, 2024). Revitalizacija zapuštenih objekata i imanja često donosi dodatne koristi jer takvi prostori, preoblikovani u smještajne kapacitete, kulturne centre ili društvene prostore, dobivaju novu funkciju i vrijednost unutar zajednice. Ove transformacije omogućuju jaču teritorijalnu koheziju i premošćuju razlike između ruralnih i urbanih sredina. Dobar primjer je porast ruralnih turističkih destinacija u Europi i svijetu što je osobito došlo do izražaja tijekom pandemije kada je porasla potražnja za manjim, sigurnijim i prirodnim destinacijama.

Međutim, postizanje dugoročne održivosti u razvoju ruralnog turizma zahtijeva strateški pristup koji uključuje sustavna ulaganja u prometnu i komunalnu infrastrukturu, osposobljavanje turističkih djelatnika te ciljan i suvremeno osmišljen marketing ruralnih destinacija (Grgić i sur. 2017). U mnogim ruralnim krajevima prisutni su izazovi poput nedovoljnog smještajnog kapaciteta, slabije prometne i informatičke dostupnosti te manjkavog upravljanja destinacijama. Za rješavanje strukturnih problema, neophodna je koordinirana suradnja lokalnih vlasti, turističkih zajednica i privatnoga sektora, uz podršku nacionalnih razvojnih strategija (Bartolucci, 2013). Ključni elementi razvoja uključuju promociju lokalnih destinacija te osnaživanje kapaciteta lokalnog stanovništva. (Ružić, 2009). Za povećanje atraktivnosti ruralnih prostora osim ulaganja u prometnu i turističku infrastrukturu i promicanja originalnih turističkih proizvoda potrebno je i stvaranje jedinstvenih doživljaja temeljenih na lokalnim resursima i kulturi (Blažević, 2007). Jedna od ključnih prednosti ruralnog turizma je u njegovoj sposobnosti da odgovori na specifična očekivanja posjetitelja, koji traže autentičnost, jednostavnost i neposredni kontakt s tradicijskim načinom života. Turistički razvoj može imati pozitivan demografski učinak jer stvara uvjete za zaustavljanje depopulacije i poticanje povratnih migracija, posebice dolaska poduzetnika i mladih obitelji koje u ruralnim sredinama prepoznaju priliku za stvaranje održivog poslovnog i životnog okruženja (Čavlek i sur., 2011).

Aktualno stanje, ograničenja i potencijali ruralnog turizma u Slavoniji

Slavonija, regija s bogatim etnografskim naslijeđem i prirodnim resursima, raspolaže razvojnim kapacitetima za afirmaciju ruralnog turizma. Unatoč izazovima poput depopulacije i infrastrukturne nedovoljnosti, u posljednjem desetljeću primjetan je porast interesa za selektivnim oblicima turizma temeljenim na autentičnosti, održivosti i lokalnom identitetu, što otvara prostor za sustavnu valorizaciju i širenje ruralne turističke ponude (Cifrić, 2018). Ruralni turizam u Slavoniji pruža izuzetnu priliku za turistički razvoj temeljen na valorizaciji prirodnih resursa i očuvanoj kulturnoj baštini. Regija se ističe svojom autentičnošću, očuvanim krajolicima, gostoljubivim stanovništvom, raznovrsnim tradicijskim običajima, lokalnom gastronomijom te kulturnim manifestacijama što je čini idealnim prostorom za razvoj turizma. Potencijali ovog područja zasnivaju se na sinergiji prirodnih atrakcija i

kulturno-povijesnih elemenata (Ćurić, 2010). Prirodni resursi Slavonije predstavljaju okosnicu razvoja ekoturizma i aktivnosti na otvorenom, jer obuhvaćaju prostrane šumske komplekse, riječne sustave i zaštićena područja od iznimne bioraznolikosti. Rijeke poput Drave i Save, kao i brojna jezera i rukavci, omogućuju različite oblike vodnog turizma, uključujući vožnje čamcima, kajakaštvo, rekreativni ribolov i promatranje ptica u njihovim prirodnim staništima. Planinski predjeli Papuka i Dilja omogućuju razvoj planinarskog i biciklističkog turizma, kao i kamping aktivnosti usmjerenih na boravak u prirodi i ekološku osviještenost. Ipak, činjenica da prirodni resursi egzistiraju nije sama po sebi dovoljna za funkcionalan turistički razvoj – nedostatna prometna dostupnost, ograničena razina fizičke infrastrukture i nedovoljno strateški marketinški pristupi i dalje znatno ograničavaju pozicioniranje Slavonije kao prepoznatljive ruralne turističke regije.

Kulturna baština Slavonije objedinjuje povijesne, glazbene, gastronomske i običajne elemente koji čine ovu regiju autentičnom i privlačnom. Seoska imanja s tradicijskim arhitektonskim stilom, očuvani običaji i bogata folklorna baština stvaraju jedinstvenu atmosferu koja odgovara suvremenim turistima u potrazi za iskonskim doživljajem (Ćurić, 2010) Tamburaška glazba, prepoznata kao dio nematerijalne svjetske baštine, simbolizira duhovni izraz regije. Tradicionalne manifestacije, poput Vinkovačkih jeseni i Đakovačkih vezova, integriraju umjetnost, folklor i gastronomiju u dinamičan kulturni spektakl, omogućujući turistima sudjelovanje u živim običajima prošlosti (Baćac, 2011.) Ove priredbe osnažuju lokalne zajednice kroz poticanje obrtništva, domaće proizvodnje i kulturnih inicijativa, istovremeno stvarajući nove gospodarske prilike. Uz ove etablirane manifestacije, značajnu ulogu u turističkoj animaciji imaju i brojni manji, lokalno utemeljeni događaji poput tradicionalnih sajmova, kulinarskih i pivskih festivala te manifestacija posvećenih vinogradarstvu, stočarstvu i drugim oblicima seoskog života. Takva događanja često se održavaju u organizaciji lokalnih zajednica, udruga i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava te omogućuju posjetiteljima neposredan kontakt s proizvođačima i kulturnim akterima. Ipak, uočljiv je izostanak sustavnih ulaganja u obnovu kulturne infrastrukture i prenamjenu tradicijskih objekata u suvremeno funkcionalne turističke sadržaje predstavlja ozbiljno ograničenje održivog rasta. Mnogi vrijedni kulturni resursi ostaju izvan turističke valorizacije zbog fizičke zapuštenosti objekata i manjka sredstava potrebnih za njihovu rekonstrukciju, tehničku prilagodbu i učinkovitu promociju Slavonije (Lončar -Vicković i Stober, 2011)

Slavonija se ističe iznimnom autentičnošću i oslanja se na lokalne resurse te višestoljetnu kulinarsku praksu duboko ukorijenjenu u regionalni identitet. Slavonska kuhinja prepoznatljiva je po snažnim okusima i upotrebi domaćih sastojaka, a njezina baština očituje se u nizu karakterističnih proizvoda i jela. Među najistaknutijim delicijama nalazi se kulen koji je uvršten u registar zaštićenih hrvatskih gastronomskih proizvoda, a simbolizira i kulturni kontinuitet regije (Županijska razvojna agencija Osječko-baranjske županije, 2022). Čvarci, nezaobilazan proizvod slavonskih kućanstava kao i kulinarske forme poput pečenki, paprikaša, variva i tradicionalnih gulaša. Ruralna gastronomija Slavonije stoga nije samo oblik prehrambene prakse, već i nositelj identiteta, nasljeđa i održivog razvoja zajednice.

Razvoj etno sela i agroturizma u ruralnim područjima Hrvatske, dobiva sve veći značaj kao sastavni dio koncepta održivog turizma, jer omogućuju posjetiteljima neposredan uvid u život na selu, a ujedno djeluju kao mehanizmi zaštite kulturne i prirodne baštine te poticanja lokalnog gospodarstva. Etno sela kao Stara Kapela predstavljaju pažljivo rekonstruirane prostore tradicijskih ruralnih sredina u kojima se revitalizira život iz prošlih stoljeća. Ovakvi lokaliteti sadrže izvorno obnovljene kuće, drvene kolibe, pomoćne gospodarske

objekte i tradicionalne staje, smještene u pejzažno očuvanim područjima s prepoznatljivim ruralnim identitetom. Unutar tih sela organizira se niz edukativnih aktivnosti: od radionica posvećenih izradi rukotvorina, tkanja i pletenja, do pripreme jela prema starinskim receptturama i uključivanja posjetitelja u poljoprivredne radove poput berbe, mljevenja žitarica i stočarskih praksi (Pavić i sur. 2018). Takva iskustva omogućuju dubinsko razumijevanje seoske svakodnevice, prijenos znanja o običajima i obiteljskim gospodarstvima te snažnu emotivnu povezanost turista s lokalnim prostorom. Za daljnji razvoj etno sela i agroturističkih destinacija nužno je strateško ulaganje u kvalitetnu infrastrukturu, povećanje i modernizaciju smještajnih kapaciteta te ciljana promocija tih prostora na nacionalnom i međunarodnom tržištu. Etno sela, agroturizam, tradicionalni festivali, manifestacije, te promocija slavonske gastronomije omogućuju posjetiteljima da se povežu s bogatom kulturnom baštinom regije. Time se širi svijest o važnosti kulturne baštine kao ključnog elementa identiteta. Posjetitelji koji doživljavaju autentičnost Slavonije kroz njezine običaje, glazbu, plesove i proizvode doprinose njezinoj globalnoj prepoznatljivosti.

Perspektive i strategije za budući razvoj ruralnog turizma u Slavoniji

Recentna dinamika ruralnog turizma u Slavoniji pokazuje određene pozitivne pomake, no taj razvoj još uvijek je opterećen nizom dubinskih strukturnih i organizacijskih slabosti koje ograničavaju transformaciju ovoga sektora u održivu i tržišno relevantnu granu regionalnog gospodarstva. Usprkos tim izraženim komparativnim prednostima, intenzitet razvoja ostaje ispod razvojnog potencijala, što upućuje na sustavne izazove koji usporavaju institucionalnu, tržišnu i infrastrukturnu konsolidaciju sektora.

Perspektive i razvojne strategije ruralnog turizma u Slavoniji od ključnog su značenja za postizanje njegove dugoročne održivosti. Slavonija posjeduje izrazit potencijal da postane važna i konkurentna turistička destinacija na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Međutim, potrebno je pristupiti razvoju na sustavan i strateški utemeljen način, pri čemu se moraju identificirati i sustavno rješavati postojeći strukturni i funkcionalni izazovi. Jedan od najvažnijih preduvjeta za konkurentan rast ruralnog turizma u Slavoniji jest diverzifikacija ponude, koja podrazumijeva oblikovanje specifičnih i ciljanih turističkih proizvoda utemeljenih na lokalnim resursima, naslijeđu i prirodnom krajoliku. Očuvana tradicija, agroekološki sustavi, kulturni spomenici i gastronomska baština omogućuju razvoj brojnih oblika turizma, od ekoturizma i agroturizma do kulturnog, enološkog i gastronomskog turizma – čime se ne samo povećava atraktivnost destinacije, već se istovremeno potiče valorizacija lokalnih resursa i očuvanje identitetskih vrijednosti prostora. Turistički modeli koji uključuju interaktivno sudjelovanje turista u poljoprivrednim radovima, degustaciji autohtonih proizvoda i obrtničkim radionicama, predstavljaju poveznicu ruralnog gospodarstva i selektivnog turizma. Razvoj i modernizacija infrastrukturnih sustava ističu se kao osnovica svake održive strategije. Unaprjeđenje prometne dostupnosti kroz povezivanje sa većim središtima znatno olakšava pristup turistima, dok ulaganja u kvalitetu i raznovrsnost smještajnih kapaciteta povećavaju konkurentnost ponude. Inicijative usmjerene na uspostavu tematskih i interpretacijskih centara koji prezentiraju povijesno i kulturno naslijeđe, zajedno s revitalizacijom muzeja, galerija i kulturnih ustanova, mogu poslužiti kao polazište za integraciju kulturnih sadržaja u turistički doživljaj (Grgić i sur. 2017). Infrastrukturne intervencije trebaju uključivati i unapređenje osnovnih pratećih sadržaja – cesta, biciklističkih i pješačkih staza – kako bi se povećala mobilnost i pristupačnost prirodnim i

kulturnim atrakcijama u ruralnim krajevima.

Paralelno s infrastrukturnim razvojem, ključno je osnažiti ljudske kapacitete kroz obrazovanje i usavršavanje lokalnog stanovništva u skladu s principima ruralne i kulturne interpretacije. Stručna obuka iz područja upravljanja turističkim sadržajem, vođenja tura, ugostiteljstva, marketinga i održivih praksi omogućuje razinu kvalitete nužnu za dugoročno pozicioniranje regije na tržištu. Angažman lokalnih vodiča upoznatih s prirodnim, povijesnim i društvenim specifičnostima regije dodatno obogaćuje iskustvo posjetitelja, dok edukacija poljoprivrednika o održivom i ekološki prihvatljivom turizmu otvara prostor za integraciju njihovih gospodarstava u destinacijsku ponudu kroz sudjelovanje turista u sezonskim radovima, degustacijama ili radionicama (Lončar-Vicković i Stober, 2011). Suradnja između različitih razina dionika (lokalnih vlasti, gospodarskih subjekata, nevladinog sektora i znanstveno-obrazovnih institucija) je temelj za učinkovito planiranje i realizaciju razvojnih projekata, osiguravajući pritom koherentnost i dugoročnu stabilnost turističke strategije (Čavlek i sur., 2011). Jedna od najperspektivnijih razvojnih smjernica svakako je digitalizacija i promocija ruralnog turizma Slavonije na globalnoj razini te osigurati lakši pristup informacijama za turiste i veću vidljivost lokalnih subjekata. Ružić (2009) navodi kako je promidžbena aktivnost ključna za razvoj na turističkom tržištu. Implementacija digitalnih platformi, web stranica, mobilnih aplikacija i sustava za online rezervaciju omogućava turistima učinkovitije planiranje i realizaciju posjeta, dok lokalnim poduzetnicima pruža alat za ciljano oglašavanje i upravljanje ponudom. Digitalne promotivne kampanje, uključujući sadržaj na društvenim mrežama i suradnju s influencerima, pridonose povećanju interesa mlađih i inozemnih posjetitelja koji traže autentična, personalizirana iskustva. Uvođenje pametnih rješenja, kao što su GPS sustavi, informacijske točke i interaktivne karte, povećava kvalitetu boravka i potiče samostalno istraživanje destinacije, čime se dodatno širi spektar korisničkog doživljaja.

Zaključak

Ruralni turizam predstavlja jedan od značajnih modela u održivom razvoju ruralnih područja, a posebice u Slavoniji. Ovaj oblik turizma pruža gospodarske koristi lokalnim zajednicama te igra ključnu ulogu u očuvanju okoliša, kulturnih običaja i tradicija koje su oblikovale identitet slavonskog kraja. Slavonija ima priliku iskoristiti svoje prednosti koje uključuju netaknutu prirodu, specifične poljoprivredne proizvode, autentične manifestacije i tradiciju, čime se doprinosi očuvanju tih vrijednosti za buduće generacije. Jedan od najvažnijih aspekata ruralnog turizma u Slavoniji je njegov potencijal za smanjenje depopulacije i gospodarskog zaostajanja koja je izražena u proteklom periodu. Razvijanjem infrastrukture za turističku djelatnost, otvaranjem novih radnih mjesta i poticanjem poduzetništva, potiče revitalizaciji ruralnih naselja i povećanju životnog standarda lokalnog stanovništva. Dodatno, integracija poljoprivrede i turizma omogućuje diverzifikaciju izvora prihoda za poljoprivredne proizvođače i proširenje tržište za svoje proizvode. Također, suradnja s lokalnim zajednicama, poljoprivrednicima, obrtnicima i institucijama ključno je za uspjeh ovakvih inicijativa. Značaj ruralnog turizma za održivi razvoj Slavonije ne može se podcijeniti. Ovaj oblik turizma nudi rješenja za brojne izazove s kojima se suočavaju ruralna područja, uključujući ekonomske teškoće, depopulaciju, degradaciju okoliša i gubitak kulturnog identiteta. Ako se pravilno razvije i upravlja, ruralni turizam može postati ključni faktor revitalizacije Slavonije, doprinositi očuvanju njezine prirodne i kulturne baštine, te osigurati dugoročne ekonomske, ekološke i socijalne koristi za sve dionike.

Napomena

Analiza mogućnosti razvoja i značaja ruralnog turizma za područje Slavonije nastala je kao rezultat diplomskog rada Marijane Vidić Poleto koji je izrađen na Biotehničkom odjelu Sveučilišta u Slavonskom Brodu pod naslovom "Značaj ruralnog turizma za održivi razvoj Slavonije".

Literatura

***Bačac, R. (2011**) Priručnik za bavljenje seoskim turizmom. Korak po korak od ideje do uspješnog poslovanja. Ministarstvo turizma RH.*

***Bartolucci, B. (2013)** Upravljanje razvojem turizma i poduzetništva. Turistička politika, razvoj i poduzentništvo u turizmu. Školska knjiga, Zagreb, 2013.*

***Blažević, B. (2007)** Turizam u gospodarskom sustavu. Fakultet za hotelski i turistički menadžment Opatija. Opatija, 2007.*

***Boflek, B., Jakičić, D., Lončarić, B. (2014)** Utjecaj marketinga na razvoj turističkog brenda Slavonije i Baranje. Ekonomska misao i praksa, 1, 247-276*

***Cifrić, I. (2018)** Ekološko ponašanje i etos odgovornosti. Socijalna ekologija: časopis za ekološku misao i sociologijska istraživanja okoline, 27 (3), 345-360.*

***Čavlek, N., Bartoluci, M., Prebežac, D., Kesar, O. (2011)** Turizam – ekonomske osnove i organizacijski sustav. Školska knjiga, Zagreb, 2011.*

***Čorak S. (2011)** Izazovi upravljanja turizmom. Institut za turizam, Zagreb, 2011.*

***Ćorluka, G. Matošević Radić, M., Geić, S. (2013)** Selective Forms of Tourism – the Way of Extending the Summer Season. Economy Transdisciplinarity Cognition, 16 (2), 88 – 96*

***Ćurić, K. (2010)** Promišljanje razvoja ekoturizma i ekološke poljoprivrede. Praktični menadžment, 01 (1), 98-100.*

***Đorđević, S., Dražić, G. (2021)** Strategic advantages and disadvantages for rural tourism development in Dinaric Alps: Case Tropolje. Ekonomika Poljoprivrede 68 (3), 701-712*

***Geić, S. (2011)** Menadžment selektivnih oblika turizma. Sveučilište u Splitu-Sveučilišni studijski centar za stručne studije. Split, 2011.*

***Grgić, I., Hadelan, L., Krznar, S., Zrakić, M. (2017)** Could rural tourism revitalize rural areas in Croatia? Agroeconomia Croatica, 14 (2), 98-108.*

***Klarić, Z., Gatti, P.(2006)** Hrvatski turizam – plavo, bijelo, zeleno. Institut za turizam, Zagreb, 2006.*

***Lončar-Vicković, S., Stober, D. (2011)** Tradicijska kuća Slavonije i Baranje -priručnik za obnovu. Ministarstvo turizma i sporta Republike Hrvatske. Zagreb 2011.*

***Pavić, L., Pazek, K., Pavlovič, (2018)** Agritourism: Between Agriculture and Tourism - A Review. 3rd International Thematic Monograph: Modern Management Tools and Economy of Tourism Sector in Present Era, Belgrade 2018, 243-257*

***Ružić, P. (2009)** Ruralni turizam. Institut za poljoprivredu i turizam Poreč. Pula 2009.*

***Svržnjak, K., Kantar, K. (2015)** Prednosti i nedostaci razvoja ruralnog turizma prekograničnog područja. Agroeconomia Croatica, 5 (1), 58-65.*

***Tubić, D. (2019)** Ruralni turizam: od teorije do empirije. Virovitica: Visoka škola za menadžement u turizmu i informatici u Virovitici.*

***Trung, H.V., Mohanty, P.P.(2023)** Activities of agricultural way of life – a key to attract tourist in agritourism, a study from Tra Que traditional village (Hoi An, Quang Nam, Viet Nam). Journal of Tourism History, 15 (1), 65-83. DOI: 10.1080/1755182X.2023.2165727*

***UNWTO (2024):** UNWTO International Tourism Highlights 2024 Edition. World Turist Organization. Madrid, Spain.*

Zhao, M., Zhou, J., Mu, J. (2021) *SWOT Research on the Development of Rural Tourism E-Commerce System under the Background of Big Data Era. Mobile Information Systems, (3), 1-13. https://doi.org/10.1155/2021/8112747*
Županijska razvojna agencija Osječko – baranjske županije. Plan razvoja Osječko-baranjske županije za razdoblje do 2027, (2022), URL: https://www.zra.hr/images/Plan_razvoja_OBZ_2027_web.pdf, (03.05.2025.)

Prispjelo/Received: 28.10.2025. ***Prihvaćeno/Accepted: 15.1.2026.***

Prefessional paper

Rural tourism as a model for the sustainable development of Slavonia

Abstract

Rural tourism in Slavonia is increasingly recognised as a means for a balanced and long-term sustainable development of the regions, whose main characteristics are the natural environment, diverse cultural heritage and rich traditions. Its development promotes economic diversification, creates new jobs and revitalises settlements affected by demographic and economic decline. Through strategic investment in education, tourism infrastructure and promotion, Slavonia can build a strong position as an authentic rural destination. The sustainability of rural tourism is based on the preservation of local natural and cultural resources. Agrotourism, ecotourism and themed ethno-villages allow visitors to experience the local way of life while empowering local producers and craftsmen. Sustainable business practises include the use of local food, the preservation of traditional knowledge and customs. In addition to local gastronomy, attractive events, hunting tourism and protected natural areas enrich the tourist offer and stimulate economic activity. The development of accommodation facilities in the form of family households enables longer stays for guests and greater social benefits for the local community. The sustainable development of rural tourism in Slavonia requires coordinated co-operation between key stakeholders – the local government, the private sector, family businesses and the local population. With responsible planning and rational management of resources, it is possible to ensure a balance between growth and conservation and make rural tourism a stable model for future regional development. The aim of the study is to analyse the importance of rural tourism for the sustainable development of Slavonia, focusing on its impact on the local population, the preservation of cultural heritage and the protection of natural resources.

Keywords: *rural tourism, sustainable development, Slavonia, cultural heritage*